РЕПУБИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ 2

Примено:	26.08.2013		
Орг единица	Број	Прилог	Вредност
07	12/99		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија" бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија" бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12 и 24/13), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по музичко образование за VI одделение на деветгодишното основно образование за учениците со аутизам.

АДАПТИРАНА НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО АУТИЗАМ

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

VI ОДДЕЛЕНИЕ

ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, 2013

1. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО VI ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да се поттикнува да применува правилна вокална интерпретација;
- да се оспособува да го развива опсегот на гласот;
- да се поттикнува да пее песни со разновидна мелодиска линија, различни по карактер и содржина;
- да се оспособува да развива навики за активно слушање музика;
- да се поттикнува да ја совладува техниката на свирење на ДМИ (мелодиски и ритмички);
- да се оспособува да го демонстрира чувството за колективно музицирање (свирење и пеење);
- да се поттикнува да го запознава нотното писмо;
- да се поттикнува да стекнува позитивен став за народното творештво и народното музичко творештво;
- да се оспособува да ја користи информативната компјутерска технологија во музичкото изразување;
- да се оспособува за тимско работење.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

1. ПЕЕЊЕ			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: o да се поттикнува на правилна вокална интерпретација; o да се поттикнува да го развива опсегот на гласот; o да се поттикнува да развива чувство за ритам и да идентификува определен ритам; o да се поттикнува да пее вежби и песна по ноти со примана на соодветни елементи од музичката писменост; o да се оспособува за групно пеење;	**Пеење по слух** Детски, уметнички, народни песни со соодветна содржина и тонски		▪ **<u>Пеење по слух</u>** ➜ Кратки мелодиски мотиви (наставникот го пее мотивот, а учениците го повторуваат). ➜ Посета на аматерски или професионален хор или музичко училиште – соло пеење. ➜ Пеење неутрален слог, пеење со текст. ➜ Пеење детски, уметнички или народни песни со соодветна содржина и тонски обем според постапката на обработка на песна **<u>по слух</u>** . ➜ Обработка на песничка од фестивалот„Златно славејче“. ➜ Обработка на песната „Јовано,Јованке“. ▪ **<u>Пеење по ноти</u>** ➜ Пеење кратки мелодиски мотиви-наставникот го пее мотивот со именување на тоновите, а учениците го повторуваат). ➜ Пеење детски, уметнички или народни песни со соодветна содржина и тонски обем по избор на наставникот). ➜ Обработка на песничка по ноти од музичкиот фестивал „Златно славејче“.

			✤ Обработка на народна песна по ноти. ✤ Обработка на химната по ноти.

2. МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: o да се оспособува препознава и да применува ноти; o да се оспособува за пеење вежби и песни со примена на ноти; o да се запознае со инструментот детска флејта.	Детска флејта	Детска флејта	❖ Вежби за запишување ноти. ❖ Вежби за визуелно препознавање на ноти. ❖ Пеење и свирење на мелодиски вежби со ноти. ❖ Пеење на песнички по избор од детските фестивали. ❖ Вежби за запишување и визуелно препознавање, изговарање и свирење на ритмички вежби. ❖ Свирење на инструмент-детска флејта-објаснување на постапката ❖ Пеење и свирење мелодиски вежби. ❖ Свирење на детски музички инструменти. ❖ Слушање песни на ЦД.

3. СЛУШАЊЕ МУЗИКА			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: ○ да развива способност за слушање музичко дело (или заокружен фрагмент); ○ да се поттикнува соодветно да реагира кога слуша музика; ○ да развива способност за слушање музички дела базирани на народното музичко творештво; ○ да се оспособува да препознава видови музички инструменти во народни ора.	Вокални, инструментални, вокално-инструментални музички дела од различни стилови и жанрови, различни по карактер и содржина Народни ора изведени со народни музички инструменти.	Вокална музика Инструментална музика Вокално-инструментална музика Народни музички инструменти-тапан, гајда, зурли, дајре. Народно оро	❖ Слушање вокални, инструментални, вокално - инструментални музички дела по избор на наставникот. ❖ Повеќекратно слушање со различни задачи (истата композиција се користи и за доживување, воочување и именување на изведба). ❖ Слушање, доживување, воочување и именување на композиција. ❖ Препознавање на музичка изведба: вокално, инструментално, вокално-инструментално музичко дело. ❖ Слушање музички дела „Елено ќерко'' во вокална, инструментална и вокално - инструментална изведба. ❖ Запознавање со народни музички инструменти - тапан, гајда,зурли, дајре преку демонстрација на истите. ❖ Цртање на народните музички инструменти - посета на народен оркестар. ❖ Слушање народни ора (по избор на наставникот) во изведба на изучени народни инструменти. ❖ Посета на културно уметничко друштво и играње народно оро .

4. СВИРЕЊЕ НА ДЕТСКИ МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: o да се поттикнува да свири на ДМИ (ритмички и мелодиски); o да развива способност за ансамблово свирење; o да се поттикнува да развива способност за колективно музицирање.	**Свирење по ноти** Вежби со сите претходно усвоени поими од музичката писменост со ритмички инструменти Мелодиски вежби и песни со сите претходно усвоени поими од музичката писменост со музички инструменти.	Сите претходно усвоени поими	❖ Изработување детски музички инструменти од материјали од секојдневниот живот - шише со зрна, тапан од кутија, дајре… и свирење на истите. ❖ Демонстрација на свирење на инструменти од страна на наставникот. ❖ Свирење на изработените детски музички инструменти. ❖ Запознавање со различни иструменти ❖ Свирење ритмички вежби индивидуално, во групи и колективно.

5. НАРОДНО МУЗИЧКО ТВОРЕШТВО			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: o да се оспособува да ја усвои поделбата на народните музички инструменти; o да се поттикнува да ги препознава визуелно и да ги именува народните инструменти; o да се оспособува да ги класифицира инструментите според начинот на свирење.	Народни музички инструменти: дувачки, жичани и удирачки.	Дувачки инструменти (гајда, зурла, кавал, дудук, шупелка, хармоника) Жичани инструменти (кемане, канон, ут и тамбура) Удирачи инструменти (тарабука, тапан и дајре)	❖ Интернет презентации ❖ Посета на културно уметничко друштво ❖ Запознавање со народните музички инструменти преку проектни активности: Собирање слики од разни видови инструменти: I група - жичани народни инструменти; II група - дувачки народни инструменти; III група - удирачки народни инструменти. ❖ Цртање на жичани инструменти ❖ Презентација и свирење ❖ Цртање удирачки инструменти ❖ Презентација и свирење ❖ Презентација на активностите. ❖ Посета на оркестар и запознавање со инструменти.

6. МУЗИЧКО ИЗРАЗУВАЊЕ И ТВОРЕЊЕ			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: o да се поттикнува да ги развива креативните способности; o да се оспособува да го применува знаењето од ИКТ во наставата по музичко образование.	Содржини од сите наставни теми		❖ Ликовно и литературно изразување на изучените песни и слушаните дела според способностите, можностите и желбите на учениците. ❖ Свирење на мотиви со ДМИ (ритмички и мелодиски) со мелодија или песна на ЦД. ❖ Пребарување на Интернет податоци на различни теми и создавање албум во вид на проект (работилница). ❖ Ритмичко изразување.

Напомени за начинот на планирање и реализација на наставната програма

Во паралелките во посебните основни училишта и во посебните паралелки при редовните основни училишта составот на учениците е изразито хетероген. За учениците со посебни образовни потреби, согласно видот и степенот на попреченоста, треба да се практикува строго диференциран и индивидуализиран пристап во рамките на воспитно – образовниот процес. Ваквиот приод е во функција на нивните индивидуални специфични потреби, а, се очекува да резултира со развивање на индивидуалните потенцијали, и, секако максимални академски постигања.

Во тој контекст, наставниците кои реализираат настава со овие ученици треба:

- да се обидат при изготвувањето на планирањето (доколку видот и степенот на попреченоста на учениците во паралелката го дозволува тоа) да планираат исти содржини, цели и активности за целата паралелка;
- за учениците во паралелката чиј вид и степен на попреченост не дозволува наставниците да планираат исти содржини, цели и активности за целата паралелка, тогаш за нив треба да планираат парцијална партиципација во рамките на содржините, целите и активностите кои ги реализира целата паралелка;
- доколку видот и степенот на попреченост е многу сериозен наставникот пристапува кон изготвување интерен индивидуален образовен план за тие ученици во рамките на адаптираните наставни програми (при изготвувањето на индивидуалниот образовен план наставникот може да користи наставни содржини и цели и од наставните програми од претходните учебни години). Кога наставникот во индивидуалниот образовен план користи наставни содржини и цели и од наставните програми од претходните учебни години, треба да ги наведе одделението, содржините, како и целта на нивното повторно обработување.

3. КАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧЕНИЦИТЕ СО АУТИЗАМ

Учениците со аутизам манифестираат доцнења во развојот на говорот и јазикот. Кај нив поголеми се предизвиците на полето на социјалната комуникација и интеракција. Тие, исто така, може да имаат проблеми со започнување и/или спонтано одвивање на конверзацијата. Многу често,учениците со аутизам обраќањето на наставникот го разбираат како тој да им се обраќа на другите, а не токму нему/нејзе. Тие може да реагираат и/или да одговараат на одредени информации и налози на многу невообичаени, несоодветни, специфични и уникатни начини. Карактеристично за некои од нив е дека без некоја причина во одредени ситуации реагираат агресивно и автоагресивно што може да резултира со сериозни повредувања. Карактеристика за нив е што тие многу често инсистираат на едноличност, монотоност и стереотипност во однесувањето и окружувањето. Многу често,пружаат отпор на воведувањето на евентуални промени од кава било природа. Учениците се соочуваат со тешкотии во

искажувањето на сопствените потреби, желби, намери и сл. Специфика на нивното однесување, исто така, претставува постојано повторување на определени зборови и фрази (ехолалија), како и повторување на определени движење (ехопраксија). Тие претпочитаат да бидат сами, но и кога во нивното окружување има други лица се однесуваат резервирано (повлечено). Кај нив се јавуваат сериозни проблеми кога треба да се дружат со други лица (иако се присутни во иста просторија со нив,тие се однесуваат како да не ги забележуваат, како да се сосем сами во просторијата). Манифестацијата на лошо расположение, настапите на лутина и гнев без видливи причини се, исто така, карактеристични за учениците со аутизам.Ученикот со аутизам не сака близок контакт. Воопшто, нечија близина, особено на лица кои не ги познава или не ги прифаќа делуваат вознемирувачки и скоро секогаш се проследени со специфични манифестации. Тие ученици многу малку или воопшто не воспоставуваат контакт со очите со соговорникот или останатите присутни во окружувањето. Голем број од нив опсесивно се врзуваат за одреден предмет, кој може постојано да им е во рацете. Многу специфично се однесуваат при манифестирање на болката. Така, тие манифестираат хипер или хипо сензитивност на болка без видливи причини за таков вид реакција. Тие немаат или не манифестираат чувство за опасност, дури и во моменти кога постои сериозна опасност. Изразената хипо или хипер активност е, исто така, нивна карактеристика. Најголем број од нив имаат развиена фина моторика. Во одредени ситуации се однесуваат како да се глуви и покрај тоа што аудиограмите не покажуваат редукција на слухот.
Генерално,проблемите во воспоставувањето на вербалната и невербалната комуникација и социјалните односи воопшто, ретставуваат голема бариера и тешкотија.бКога говорима за вниманието,бвелиме дека нивното внимание е лабилно и краткотрајно,бшто секако претставува проблем кој гоботежнува воспоставувањето на контакт. Овие ученици најчесто се насочени кон сопствените потреби. Тие се обидуваат на себе својствен начин да ги реализираат сопствените потреби, притоа користејќи ја невербалната комуникација. Многу често се забележува моторен немир кој се манифестира на за нив својствен начин изразен преку различни видови стереотипни движења (трчање во круг, постојано вртење околу сопствената оска, лулање на телото, плескање со рацете, повторување на зборови). На овие манифестации треба да се гледа како на секундарни симптоми на нивната специфична состојба. Главниот проблем треба да се лоцира во сферата на разбирањето и користењето на реципрочните интеракции.
Претходно наведените манифестации во однесувањето не треба да се сфати дека тие не се нежни, дека воопшто не можат да воспостават комуникација со останатите и /или дека доцнат во развојот на социјалните вештини. Имено,тие имаат потешкотии со различните интеракции (давање и земање во вистинска смисла на зборот, како стил и форма на комуникација со другите). Проблемите и потешкотиите се забележува и во интерактивните игри со врсниците. При обидите за воспоставување каков било вид на комуникација тие не реагираат воопшто или реагираат несоодветно на одредена ситуација. Карактеристично за нив е дека се „вклучуваат во светот“ само тогаш кога нешто им е потребно. Затоа,треба да се искористи секој таков момент, затоа што во тој момент го забележуваат соговорникот, со што се отвора можност за комуникација. Тие манифестираат огромен распон на вниманието за повеќе видови активности. Може истовремено да бидат заинтригирани со повеќе видови различни активности, но, исто така, може да поминат долг временски период фокусирани на една многу едноставна активност. Се случува спонатано или доколку се поттикнати да се вклучат во заедничка активност со другите ученици, но не во паралелка, физички се присутни, но не учествуваат активно, не воспоставуваат комуникација.

Кај овие ученици се јавуваат проблеми во извршување на задачите. Кај нив се случуваат епизоди на плачење или смеење без за тоа да постојат видливи причини. Нивниот говор е сиромашен, монотон и често звучи како ехо(одек). Доколку одговорат на поставеното прашање, тоа го прават на специфичен начин. Карактеристично за овие ученици е што не прифаќаат и несоодветно одговараат на одредени стандардни методи на учење и поучување. Овие ученици најдобро напредуваат во „педагошки амбиент“ кој е добро структуиран согласно неговите потреби. Покрај амбиентот, треба да му се понудат соодветни индивидуализирани програми со јасно дефинирани цели кои може да се модифицираат во зависност од неговите потреби и способности. Заради хетерогеноста на причините и манифестациите не постои пристап или систем кој би бил универзално ефикасен и добар за сите. При изработката на Индивидуалниот образовен план наставникот (во соработка со родителите) треба да се концентрира на оние области во кои врз основа на комплексната проценка ученикот успешно ќе ги реализира поставените цели. Акцентот при планирањето треба да биде на адекватното образование за секој ученик, при што ќе се обезбеди оптимално развивање на вештините во сферата на социјалната партиципација и интеракција. Една од главните цели на наставникот треба да биде успешно вклучување и подобро прифаќање на секој ученик од околината што е од пресудно значење за нив.

4. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставниот предмет е задолжителен и се изучува со фонд од 2 часа неделно, односно 72 часа годишно. Наставните содржини по предметот музичко образование во VI одделение во деветгодишното основно образование даваат можност да се реализираат интегрирано со содржините од други наставните програми. Исто така, се дава можност за внатрешно интегрирано планирање на сите теми во согласност на потребите на учениците и планираните активности. Предвидениот број на часови ги опфаќа и вонучилишните активности (посета на музички образовни институции, концерти на Македонската филхармонија, Македонска опера и балет и др.), како и задолжителните дискусии, размени на мислења и впечатоци по остварените посети на институциите и настаните.При реализирањето на содржините наставникот треба да го поттикнува, охрабрува секој ученик при музичкото изразување. Да им даде можност секој ученик/ученичка како индивидуално така и колективно да членуваат во ансамбли (хор, оркестар, мали музички групи, преоекти и др.), да се стимулираат дискусии и размени на мислења, искажувања на сопствени ставови и почитување на ставовите на другите.

Годишен фонд на часови

	ТЕМИ	Број на часови
1.	Пеење	10 часа
2.	Музичка писменост	16 часа
3.	Слушање музика	16 часа
4.	Свирење на детски музички инструменти	10 часа
5.	Народно музичко творештво	12 часа
6.	Музичко изразување и творење	8 часа
Вкупно:		72 часа

Забелешка: Бројот на часовите е даден ориентационо.

- **Наставни средства:**
  - аудиовизуелни средства (ТВ, ДВД, видеоплеер, компјутер);
  - детски музички инструменти;
  - дидактички средства и материјали;
  - визуелни средства (слики, фотографии, апликации и сл.);
  - Интернет, образовни софтвери.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичко изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа. При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава на индивидуалниот пристап во постигањата на секој ученик.

На крајот на полугодиетои на крајот на учебната година учениците се оценуваат со бројчана оценка.

6. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови се темели на Нормативот за простор, опрема и наставни средства за деветгодишното основно училиште донесен од страна на министерот за образование и наука.

7. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во шесто одделение во деветгодишното основно образование може да ја изведува лице кое завршило:

- факултет за музичка уметност - оддел за музичка теорија и педагогија;
- факултет за музичка уметност - други оддели со стекната педагошко-методска доквалификација на ФМУ;
- дополнителна дефектолошка дообразба;
- филозофски факултет - Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- дефектолошки факултет, дипломиран дефектолог.

Изготвил: работна група, координатор Марија Симонова, советник во Бирото за развој на образованието

Контролирал: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор во Бирото за развој на образованието

Одобрил: м-р Весна Хорватовиќ, директор на Бирото за развој на образованието

8. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по *музичко образование* за шесто одделение на деветгодишното основно образование за учениците со аутизам, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

на ден --

Скопје

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 11-3996/1
19 08 20 10 год.
СКОПЈЕ

Министер,

Спиро Ристовски

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
2
СКОПЈЕ